

Búcsúzás a Krisztina-körúti romoktól

A Vérmező tájékán jártam a ma-
nap s el kellett haladnom a gróf
Karácsonyi-palota romjai mellett.
Kor megálltam ebben az állapo-
tában is. A hatalmas terület most
amolyan földsánc-szerű, régi fel-
töltését lenivellálják, hogy ne emel-
kedjék a környék szintje fölé, ak-
kora darabok emelkednek ki dom-
bos oldalairól, mintha tégláégetés-
hez hordanák a földet. Hátulsó ré-
szében magános öreg fák búsla-
kodnak, tűnődve rajta, hogy érde-
mes-e lombot hajtaniok ezen a
tavaszon is, hiszen halálra vannak
ítélve.

Annai proletár sosem nyüzsgött
a Karácsonyi-palota körül, mint
most a helyén. Itt nagynívójú élet
folyt mindig azóta, hogy a mult
század második felében felépítette
a grófságot szerző Karácsonyi
Guidó, épp olyan híres a játékonysá-
gáról, mint nem egy elődje.
(Egyszerre épült a Keskeméti-
utcaiban levő Csekonic-palotával,
amely külsőre sokkal finomabb, be-
rendezésében disztináltabb, mint
amilyen a Krisztinavárosi Kará-
csonyi-palota volt.)

Ennek lélekharangját még életé-
ben sokat húzogatta Karácsonyi
Jenő, a Guidó fia, egyben utolsó
férfiutagja a régi örmény családnak.
Lehet ugyan, hogy síri álmában
háborgatom, de tény, hogy Jenő
gróf semmit sem restelt annyira,

mint az örmény származását. A
téma igen kellemetlen volt neki,
beszélni sem lehetett vele róla, hogy
ne kelljen letagadnia. De történelmi
tényekkel, adatokkal szemben sem
vállalta, inkább ködbe vesző legen-
dákba kapaszkodott. Oe mintha a
kényességet az apjától örökölte
volna.

1860-ban ugyanis Szamosújvár,
a falai közül elszármazó örménye-
ket szeretettel számontartó város,
a többek között díszpolgárává vá-
lasztotta a jelesebb örmények kö-
zül écskai Lázár Zsigmondot, Kará-
csonyi Lászlót és gróf Karácsonyi
Guidót. Az ujdonsült gróf 1860 de-
cember 4-én Beodrától kelt leve-
lében szót sem ejt az örmény származásáról,
csak azt írja, hogy minden-
kinek munkálkodnia kell a
közjó előmozdításán. „Ez volt és
ez lesz életemnek mindenkorai tö-
rekvése és ezáltal gondoltam öseim-
nek példás életüknek leginkább
nyomdokába lépni.”

Pedig az örmények gyilkos sze-
retettel tartották nyilván a csalá-
dot, hangoztatva egyre, hogy az
egyedüli örmény származású mag-
nások. Csak később kapott bárói
rangot Dániel Ernő volt kereskede-
lemügyi miniszter és még később
az alacsony alakjáról híres kiváló
közgazdász Pap Géza. Más főúri
család nincs az örmények közt.

Az elődök

Az ősök közül már Karácsonyi
Lázár is kitűnt a játékonyságával.
A nemesi felkelés idején csapatot
állított ki s a hadsereg rendelkezé-
sére bocsátotta méneseit, gulyáit,
magtárait. Már őt is megkínálták a
grófsággal, de nem akarta azt elfo-
gadni, inkább a temesmegyei
Zsámot kérte donációba. Végrende-
letében meghagyta, hogy az a le-
származottja, aki a nemesinél na-
gyobb címet elfogad, zárassék ki
az örökségből.

Unokájának, a gróffá lett Guidó-
nak aztán elég kellemetlenséget
okozott ez a kikötés, amíg megfe-
lelő áldozatokkal sikerült kiegyez-
nie az oldalági atyafisággal.

Erről a Lázárról feljegyeztetik,
hogy annyira féltette a feleségét,
hogy a torontálmegyei Beodrán
lakat alatt tartotta s csak néhány
meghitt, öreg cselédjének engedte
meg, hogy érintkezzenek vele.

A legnagyobb arányú játékonysá-
got aztán Guidó fejtette ki. Ru-
dolf trónörökös születésének emlé-

kezetére 105.000 forintos alapít-
ványt tett a Magyar Tudományos
Akadémián. A szándék nemes volt,
de ebből keletkezett a közismert
és a sajtóban az idők folyamán a
végtelenségig tárgyalat Karácsonyi-
díj, amely a tükös drámaírók lé-
glőjait szabadította rá az irodal-
omra. A Nemzeti Színház nyugdíj-
intézete épp úgy érezte a játékonysá-
gát, mint a Nemzeti Zenede. Ő
tette a híres solymári rózsaleány-
alapítványt, amelyből évenként a
legerényesebb hajadont jutalmaz-
ták meg mindaddig, amíg egyszer
az ünnepelt kisasszonynak sürgősen
ott kellett hagynia a mulatság szin-
helyét, hogy megszoftassa az ott-
hon hagyott kisbabáját.

Guidót 1859-ben osztrák birod-
almi grófságra emelte a király,
1874-ben pedig Magyarországra is
kiterjesztette grófságát.

A felesége Marczibányi Antal
leánya volt. Benne és Migazzi Vil-
mosnéban aztán kihalt a legendás
hírű Marczibányi-család.

Nagystílusú élet

Az igazi nagystílusú életet Guidó
fia, Jenő, vezette be, kifejtve mind-
azt a pompaszeretetet, ami az ör-
ményeket mindenkor jellemezte.
Voltaképp nem ő volt a majorescő,
hanem Aladár gróf, aki 1859-ben
született és talán még ma is él,
mindentől visszavonulva. Aladár
beleszeretett a sok szerepléséről hí-
res Elek huszárezredes, Közép-
Európa leghíresebb céllövőjének
Margit nevű leányába és minden
grófi szülői ellenzés ellenére is fe-
leségül vette. Az igaz, hogy nagy
árat fizetett a boldogságért, le kel-
lett mondania elsőszülöttségi jogá-
ról s ezzel a vagyon a másodszült
Jenőre jutott, aki már egyenrangú
házasságot kötött gróf Andrássy
Carolinával. Aladár felesége később
elvált és férjhez ment Karácsonyi
Andorhoz, aki a nemesség szerző
Kristól első fiától, Adeodától származik
és csak köznemes maradt. Az asszony
halála után ez az Andor elment
karthauzi szerzetesnek gyógyíthatatlan
bánatában. Ma azután a Karácsonyi-
család fiúulók nélkül csak leányágon él
tovább a Keglevich-, Zichy-, Hadik-
családokban.

Jenő gróf idejében élte fénykorát
a Krisztinavárosi palota. Akkora
mulatságok, estélyek estek itt, hogy
azokról hónapokig beszéltek, sőt
ma, évek multával is maradt be-

lölük néhány morzsa. Karácsonyi
Jenő, aki büszke volt rá, hogy hat
vagy hét címen kegyelmes úr,
szenvedélyesen ragaszkodott a ki-
rályi vendégekhez s képes volt hat-
számjegyű összeget elkölteni, hogy
Alfonz spanyol király — megfelelő
Habsburg-kísérettel — egy órát
tölthessen nála. Az estélyre külön
veretett arany evőeszközöket, asz-
tali felszerelést.

Egy újsághír szerint 1924 decem-
berében Ferdinánd román király
nagyshahású udvari vadászatot ren-
dezett Karácsonyi Jenő bruckenau
birtokán, Temesvár mellett. Hogy
résztvevő-e azon a gróf is, arról
nem emlékezik meg a híradás. De
ott volt György egykori görög ki-
rály, akinek szerencsétlen házasa-
gú felesége ma a Karácsonyi-féle
bánlaki kastélyban lakik, mint an-
nak és a birtoknak tulajdonosa.

A magyar főurak közt talán
egyetlen bizalmas barátja Kará-
csonyi Jenő volt Ferenc Ferdinánd
trónörökösnek, aki tudvalevőleg
sosem szállt meg Budapesten, ha-
nem a szalonkecsijában aludt va-
lamelyik pályaudvaron, ha erre
kényszerítette a sorsa, azonban ha
öt percre is, mindig meglátogatta
Karácsonyi Jenőt. Aminthogy Ka-
rácsonyiék is akárhányszor „fel-
szaladtak” hozzá Konopistba egy
csésze teára. Hogy mit ettek egy-
máson, az örök titok marad, Kará-
csonyi ugyanis nem tartozott a
nagystílusú szellemiségek közé, de
mikor a képviselőházban elparen-

tálták a szerencsétlen trónörökös-
t, a karzatot a legmélyebb gyászban
ülő Karácsonyi grófné ájultan ro-
gyott össze.

Jenő gróf életmódja oly sokba
került, hogy állandó pénzzavarok-

Egy választás Magyarországon

A zichyfalvi választókerület
képviselője a legöregebb Dániel
Pál volt, apja ifjabb Pálnak és
Lászlónak, Torontál vármegye al-
ispánjának. Az öreg halála után
a fiatal Pál lépett fel a kerületben,
csak hogy a mandátumot megki-
vánta Karácsony Jenő is (a saját
vadászterület mintájára) s egész
vagyont költött el, hogy saját
fészkében verje meg a Dániel-
családot.

Hát volt már elég cifra választás
Magyarországon, olykor a kor-
mányok se restelkedtek, ha egy
kis-erőszakot kellett alkalmazni, a
pénz is futotta bőven, de a zichy-
falvi küzdelem felülmúlt minden
elképzelést. Egy-egy veszedelme-
sebb kortes fejére vérdíj volt ki-
tűzve. Erről is, arról is. Jutalmat
kapott az, aki az exponáltabb sza-
vazat-szerzők tanyáját felgyújtotta,
bikaborját nyársba futtatta. Kisebb
verekedésekről beszélni se érdemes,
hiszen akkor se tartották azokat
számom. A kerület román lakosa-
ga minden virtusát megcsillog-
tathatta. Végül is Karácsonyi győ-
zött néhány szavazattal. Az akkori
szójáték szerint „holtversenyben”
jött be, mert rászavazott a legtöbb
halott.

Hogy mennyi pénzébe került ez
a győzelem, azt pontosan talán ő
maga sem tudta megállapítani, de
legendás összegeket emlegettek s
ha túlzásnak tetszik is a 200.000
forint, a felében lehet hinni.

Mikor figyelmeztették, hogy re-
tetenetes pazarlás folyik, hiszen a
pártja úgy meg van szervezve, hogy
kisebb költséggel is megválasztják,
azt felelte:

— Hadd lássák, hogy Karácsonyi
gróftól választanak!

A korteskedés legfontosabb ide-
jében programbeszédet mondott
Zichyfalván s ugyanakkor megven-
dégelte a választókat. Abban az idő-
ben még nem volt megsemmisítési
ok az etetés-ítatás.

Erre az alkalomra külön gyár-
tatta sokezer számra a fehér por-
cellán tányérokat nemzetiszínű sze-
géllyel és „Éljen gróf Karácsonyi
Jenő!” felírással. Ugyanez a jelszó
ékesítette az ivópoharakat, sőt az
újonnan készített evőeszközöket
is. Mikor pedig véga lett az ebéd-
nek — ámbár halmozata volt ott
a szakadatlan lakmározásnak — ki-
adták a lelket üdítő jelszót.

— Vigyázzon mindenki a holmi-
jára, kár eltörni bármit, mert csak
saját magát károsítja vele.

Ugyanis az igen tisztelt választók
magukkal vihették emlékébe a tá-
nyért, a poharat, az egész eszeál-
got. Sok házban ma is őrzik ezeket
a választási trófeákat.

Jó fogás volt, jó vért szült, azon-
ban Dánielék sem hagyták magu-
kat oly könnyen lefoztetni. Birtoku-
kon, Ó-Léczen, megrendezték ők is
a legnagyobb stílusú lakomát s
olyan terítést produkáltak, amelyik
mellet elbulhat Karácsonyi.

— Mit akarnak azokkal az ócska
cserepekkel, pakfong evőeszközök-
kel? Egyszer mártják csak forró
vízbe, ott maradnak darabokban.

Nekilendültek hát a család kiter-
jedt berkeinek, ami ezüstnemű volt,
azt mind kölcsön kérték. Nem úgy
volt itt, mint szegény házban, négy
tucatot a legszegényebb háztartás
is tudott produkálni, hát még az
előbreválója, amely páratlan kiter-
jedésű vendéglátásokban lette oly-
kor a kedvő.

— Mi jobban megbecsüljük a vá-
lasztóinkat, mint Karácsonyiék,
mert a legdrágább ezüsttel terít-
tünk, minden darabban benne a
családi címeren kívül a mono-
gramm is.

Nagyon jó volt az ebéd, egész
juhfallak estek áldozatul, a sült
ökörből már csak karajokat szeltek,
azt is inkább emlékül cipelve haza,
hogy a familia is tudja, milyen
paradicsomi állapota van a szegény-
nek, mikor az urak pusztítják egy-
mást. Baj csak ott mutatkozott,
hogy már híre terjedt a zichyfalvi
precedensnek. Már pedig a jó pre-
cedenst mindig nagyra becsülték a

kal küzdött. Kis pénzügyőrök
meggazdagodtak rajta, minden
zugkávéházban lehetett egész sze-
rény összegű Karácsonyi-váltókkal
is találkozni. Birtokait, a hitbizo-
mányt kivéve parcelláztatta, de ki-
járta, hogy a nagyobb területű
hitbizományt átkonvertálják egy
kisebb területű birtokra, mert
amaz többet hoz a felaprózásnál.

közigazgatási életben, mert vannak
ügyek, amelyek enélkül megoldha-
talanok. Magyarul kaptafának hív-
ják s borkorcsolyái tehetséges fia-
taloknak, akik a közügyek mámo-
rába igyekeznek temetkezni, de
még hiányzik a kellő gyakorlatuk.

— Hogyan csinálták ezt hasonló
esetben?

Az öreg irattáros emlékszik min-
denre, kikeresi poros állványokról
a kaptafát és annak a módja szer-
int intézkednek most is.

Ne higgyétek, hogy az ilyesmi
csak a vármegye falai között válik
rendszerre, oh, egy helyesen veze-
telt vármegye minden lakosában
vérré magasztosul a megszokás és
annak hódol, ha mindjárt öntudat-
lanul is. Mondom azért még egy-
szer, hogy nagy híre volt már a
zichyfalvi precedensnek, miért is
az óléczi lakoma fratyéj szintén a
csizmaszárbába dugták a címeres Dá-
niel-evőeszközöket, tarisznyába a
tányérokat és a poharakat.

A választási törvények jogi for-
muláival ők ugyan soha tisztába
nem jönnek, azt nyilván úgy csi-
nálják az urak, ahogyan elő van
írva, — tehát kétségtelen, hogy ez
is benne van valamelyik paragra-
fusban. Az egyik ember betört
fejet visz baza emlékének, a másik
a felgyújtott kazlajn kesereg, amíg
kárpótolják, a harmadik Kará-
csonyi Jenőt ölteti, amíg a kiesor-
bult tányért, (mert a maszatos sok
kölyök mind abból akar enni), a
kötös tyúk elé helyezik pohárnak.
— ám Dániel Pál hível drága ezüst-
tel büszkélkednek.

Hogy aztán később mennyi fá-
radtsággal, ravasz kutatással lehe-
tett ezeket a családi holmikot ösz-
szegyűjteni, mennyibe került a
megváltásuk, arra gondolni se jó.

— Persze, megbukott a Pál úr,
most aztán irigylis a szegény ember-
tői. Hát érdemes kezdeni az urak-
kal? Na, de lesz még választás!

Mindent megtalálni nem is lehe-
tett, az természetes. Ezért hiányo-
sak ma is a Dániel-féle ezüstök.
Ha tehát valamelyik temes-
vári antikváirusnál feltűnik egy
patinás kés, villa, vagy kanál, benne
a Dániel-monogram, tudományos
nyelven szólva ez „utalás” a zichy-
falvi híres képviselőválasztásra.

... Bizonyára élnek nem is olyan
nagyon idős urak, akik belülről is-
merték a Krisztina-körúti Kará-
csonyi-palotát, részt vettek az abban
rendezett szórakozásokon. (Kará-
csonyi csak tíz év előtt halt meg.)
Mit gondolhatnak most, ha elha-
ladnak a romok mellett? Minden
elmulik, mindennek rommá kell
válnia?

Nagyon sokáig néztem a szorgos
földmunkát, a talicskázást, hogyan
tűnik el a mesterséges domb, egy-
két hét és nem marad meg a mult-
ból semmi. Szigorú tavaszi eső
pácskolta a várost, ugyan mit sá-
ratható az ég? Úgy tetszett, egy
hatalmas darabot a régi Torontál-
ból s amíg visszaszállt a lelkem a
hajdani tündérvilágba, nedves lett
az én arcom is. Oh, bizonyára csak
az esőtől.

Percegrinus